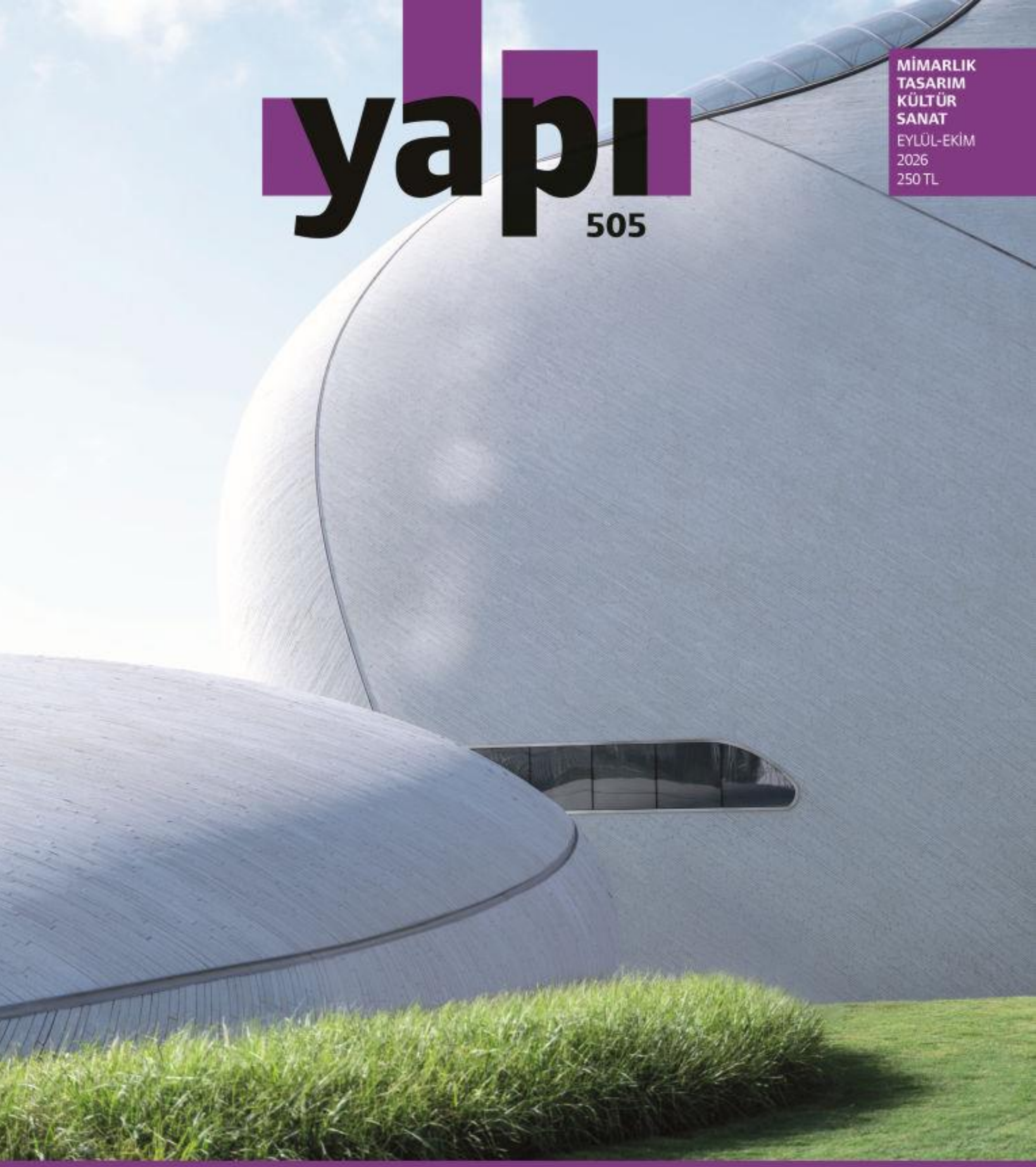
yapı

505

MİMARLIK
TASARIM
KÜLTÜR
SANAT

EYLÜL-EKİM
2026
250 TL

Shenzhen Bay Culture Square, MAD

- DOSYA: **Ara Mekan: Olasılıklar Mimarlığı**
- Selçuk Evi, **Dolmus Architekten**
- Factory OD Ofis Projesi, **Unitie Works**
- Türkiye İş Bankası Marmaris Eğitim ve Dinlenme Tesisi, **Erginoğlu & Çalışlar Mimarlık**
- Türkiye Denizciler Sendikası Yönetim Binası **Sinan Şerifoğlu, Çetin Ayık, Fadime Kul Taşkın**

YAPI **505** EYLÜL-EKİM 2026
MİMARLIK TASARIM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ
ARCHITECTURE DESIGN CULTURE AND ART MAGAZINE

KURULUŞU FOUNDED **1973**

KURUCU FOUNDER
Doğan Hasol

YAYIMLAYAN PUBLISHED BY
PRCHITECT İLETİŞİM LTD. ŞTİ.
Gayrettepe Mah. Vefabey Sok. 5/D Beşiktaş
Tel: +90 212 809 28 72

PRCHITECT İLETİŞİM LTD. ŞTİ. ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Yasemin Şener

GENEL YAYIN YÖNETMENİ (SORUMLU)
EDITOR-IN-CHIEF
Yasemin Şener
ysener@yapidergisi.com

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF
Gülce Halıcı
gulce@prchitect.com

EDİTÖR EDITOR
Ebru Şevli
editor@yapidergisi.com

KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Celal Abdi Güzer, Mehmet Çubuk, Şengül Öymen Gür, Vedat Tokyay, Evin Eriş, Ahmet Sel, Sedef Özçelik, Mustafa Batu Kepekçioğlu, Ozan Soya, Aydan Volkan, Beyza Gürdoğan, Burak Pelenk, Burçin Fatma Tunç Ildır, Buşra Al, Derya Yüce, Erdem Ceylan, Gülden Akıncı Kurtuldu, Gülşah Aykaç, Halil İbrahim Yaman, Hande Ciğerli, Hülya Turgut, İrem Küçük, Lale Özgenel, Murat Sönmez, Nevzat Sayın, Sevim Gülen Türker, Tuğba Okçuoğlu, Hüseyin Ali Korkut, Alper Gülle, Berna Üstün, Ceren Boğaç, Ecem Ergin, Elif Vurucular Kesimci, Eylül Eda Yiğittaşçı, Gülhis Duygun, Elif Yeşim Kösten, Liana Kuyumcuyan, Didem Kılıçkıran, Fatma Süphan Somalı, Elif Berra Kavuk, Zeynep Günay, Zeynep Koçoğlu Uysal Çiğdem Polatoğlu Serter, Cemal Emden, Deniz Dokgöz

GRAFİK TASARIM GRAPHIC DESIGN
Emre Çıkınoğlu, BEK

GRAFİK UYGULAMA REALIZATION
Belma Kuyucu

REKLAM REZERVASYON ADVERTISING RESERVATION
info@prchitect.com

YAYIN TARİHİ VE YERİ PLACE and DATE of PUBLICATION
01.09.2026, İSTANBUL

YAYIN TÜRÜ PUBLICATION TYPE
Yaygın, Süreli

YAYIN PERİYODU PUBLICATION PERIOD
2 AYLIK

SAYISI SINGLE COPY 250 TL

ABONELİK SUBSCRIPTION
Standart Abonelik (6 sayı): 1350 TL
Öğrenci Abonelik (6 sayı): 1200 TL

ABONELER VE DAĞITIM SERVİSİ
SUBSCRIPTION AND CIRCULATION SERVICE
(0212) 809 28 72

YAZI VE YÖNETİM BÜROSU
EDITORIAL AND ADMINISTRATIVE OFFICE
Gayrettepe Mah. Vefabey Sok. 5/D Beşiktaş
Tel: +90 212 809 28 72

info@yapidergisi.com www.yapidergisi.com

ISSN 1300-3437

İçindekiler

KAPAK COVER
Shenzhen Bay Culture Square
KAPAK FOTOĞRAFI COVER PHOTO
Blackstation

Editörden 4
Arada Kalanın Mimarlığı
Yasemin Şener

• Bir yapıyı tanımlayan şey nedir? Duvarları, sınırları, işlevleri ve içinde barındırdığı mekanlar mı? Yoksa bütün bunların arasında kurulan, çoğu zaman tasarımın kendisinden daha az görünür olan ilişkiler mi? Bir kapının önünde durmak, bir merdivene oturmak, bir avluda karşılaşmak ya da iki yapı arasındaki geçitten yürümek, mimarlığın bize sunduğu deneyimin ne kadarını oluşturur?

"Rüzgara Karşı", Abdi Güzer 6
• Mimarlığı ve Mimarları Sıralama Sorunu: Mimarlık Ödülleri

"Penceremden" 8
• Bir Kocamışın, Ana Caddede Solo Yürüyüşünde, Aklına Takılan Tepkisel-Düşünsel Sorular*, Mehmet Çubuk

Görüş-Tartışma 12
• Ne Kadar Neoliberal O Kadar Cam…, Şengül Öymen Gür
• Yürümek Kentin En Önemli Eylemidir, Vedat Tokyay
• Geleceği Yeniden Kurmak: 1957'den 2037'ye IBA'lar ve Berlin'in Değişen Gelecek Tahayyülü, Evin Eriş
• Oscar Niemeyer'le Bir Paris Karşılaşması, Ahmet Sel

Haberler 28

Ürünler / Yenilikler 32

Sanat 34

Yayınlar 36

Bir Konu 38
• Demokratik Bir Anıt Mümkün mü? Hemzeminlik ve Anıtsallık Diyalektiğinden Konak Meydanı'na, Batu Kepekçioğlu, Sedef Özçelik, Ozan Soya

Tarandığı Veri Tabanı:
Design and Applied Arts Index (DAAI)

DOSYA: Ara Mekan: Olasılıklar Mimarlığı 44

Hazırlayan: Ebru Şevli

Katkıda Bulunanlar: Aydan Volkan, Beyza Gürdoğan, Burak Pelenk, Burçin Fatma Tunç Ildır, Buşra Al, Derya Yüce, Erdem Ceylan, Gülden Akıncı, Gülşah Aykaç, Halil İbrahim Yaman, Hande Ciğerli, Hülya Turgut, İrem Küçük, Lale Özgenel, Murat Sönmez, Nevzat Sayın, Sevim Gülen Türker, Tuğba Okçuoğlu

Bir Şiirsel Mimarlık Savunusu: Royaumont Buluşması 86

Hüseyin Ali Korkut

Olgunlaşmamış Mekan Üzerine 96

Alper Gülle, Berna Üstün

Ara Mekanın Koreografileri 102

Ceren Boğaç

Annemin Bastonu, Eminönü'nün Hanları 108

Ecem Ergin

Çocukluğun Eşiği 114

Elif Vurucular Kesimci

Mimarın Tasarlayamadığı Şey: Ara Alan ve İlişkinin Olasılığı 120

Eylül Eda Yiğittaşçı

Hibrit Temasın Olasılıkları: Fiziksel ve Dijital Keşif Arasında İzmit Yürüyüş Yolu 124

Gülhis Duygun, Elif Yeşim Kösten

İstanbul'da Sokakta Oturmak, Eşikler ve Mikro-Kamusallıkların Oluşumu 130

Liana Kuyumcuyan, Didem Kılıçkıran

Ara Mekanı Anlatmak: İşlevsel Adlandırmaların Sınırları 138

Fatma Süphan Somalı, Elif Berra Kavuk

Yeni ve Eski Arasında: Gibellina'da Mirasın İhtişamı, Zamanın Tozu ve Ağustos Böcekleri 144

Zeynep Günay

Sanılan Mimarlık ve Aradalık Mekanı 154

Zeynep Koçoğlu Uysal, Çiğdem Polatoğlu Serter

KAPAK: Shenzhen Bay Culture Square 162

MİMARİ TASARIM: MAD

MAD tarafından tasarlanan Shenzhen Bay Culture Square, müze yapısını parçalı bir yerleşim ve kamusal peyzaj yaklaşımıyla ele alarak kent, meydan ve kıyı arasında sürekli bir kamusal alan oluşturuyor.

Selcuk Evi 176

MİMARİ TASARIM: Dolmus Architekten

Dolmuş tarafından tasarlanan Selçuk Evi, yereli takdir eden ve kendi zamanına ait olmayı önemseyen bir yaklaşımla, Ayasuluk Kalesi'ne bakan eğimli arazide yerel tipolojiyi çağdaş bir konut diline taşıyor.

Factory OD Ofis Projesi 186

İÇ MİMARİ TASARIM: Unitie Works

Unitie Works tarafından tasarlanan Factory OD ofisi; çakmak alevinden türeyen mavi-turuncu renk paleti, açıkta bırakılan teknik altyapısı ve aile yadigarı bir dikiş makinesini taşıyıcı öğeye dönüştüren toplantı masasıyla marka kimliğini doğrudan mekansal bir kurguya çeviriyor.

Türkiye İş Bankası Marmaris Eğitim ve Dinlenme Tesisi 198

MİMARİ TASARIM: Erginoğlu & Çalışlar Mimarlık

Erginoğlu & Çalışlar Mimarlık tarafından tasarlanan Türkiye İş Bankası Marmaris Eğitim ve Dinlenme Tesisi, eğitim, dinlenme, rekreasyon ve sosyal yaşamı bütünleşik bir tasarım senaryosu içerisinde ele alıyor; yerleşim kurgusu ve yönelim kararları mekansal çeşitlilik barındıran çağdaş bir mimari sunuyor.

Türkiye Denizciler Sendikası Yönetim Binası 210

MİMARİ TASARIM:
Sinan Şerifoğlu, Çetin Ayık, Fadime Kul Taşkın

Sinan Şerifoğlu, Çetin Ayık, Fadime Kul Taşkın tarafından Kadıköy'de tasarlanan Türkiye Denizciler Sendikası Yönetim Binası, sıradan bir kentsel parselin zorlayıcı sınırlarını tasarım kararlarına çeviren, uzun vadede farklı senaryolara uyarlanabilir, ölçülü ve dayanıklı bir ofis yapısı olarak öne çıkıyor.

Mekanın Grameri 220

Cemal Emden

Arkikatür 221

Deniz Dokgöz

- BAU Messe München 5
- BMI Yapı Çözümleri San. ve Tic. A.Ş. 37
- İzocam Tic. ve San. A.Ş. 27
- Kastamonu Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. 1
- pRchitect İletişim Ltd. Şti. 161, 222
- Roca TR Banyo A.Ş. Ön Kapak İçi

Ara Mekanın Koreografileri

Choreographies of the In-Between

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 107

"Ara Mekanın Koreografileri" başlıklı makale, ara mekan, eşik ve eşiksellik kavramlarını birbirinden ayırarak, Matta-Clark'tan Ishigami'ye uzanan beş örnek üzerinden her ara mekanın kendiliğinden eşik oluşturmadığını tartışıyor.

CEREN BOĞAÇ*

» Ara Mekanın Gündelik Olasılıkları

Mimarlığın gündelik yaşamla kurduğu ilişkinin önemli bir bölümü, kamusal ile özel, açık ile kapalı veya kalıcı ile geçici gibi tanımlı alanların içinde değil, aralarında gerçekleşir. Koridorlar, saçak altları, avlu kenarları, girişler, geçitler, tampon bölgeler ve programı tam olarak belirlenmemiş boşluklar yalnızca bir yerden diğerine ulaşmayı sağlamaz; farklı kullanımların, bedenlerin ve zamanların karşılaşmasına da aracılık eder. Ara mekan, yalnızca fiziksel karşılığı ve konumuyla değil, barındırdığı toplumsal ilişkiler, kullanım biçimleri ve deneyimler aracılığıyla biçimlenir. Bu nedenle onu, tanımlı mekanların arasında yer alan bir boşluk olarak değil, mimarlığın henüz gerçekleşmemiş olasılıklarını taşıyan etkin bir zemin olarak düşünmek gerekir.

Mimarlık yazınında ara mekan, eşik ve eşiksellik arasındaki ayrım her zaman açık biçimde kurulmadığı için bu kavramlar kimi zaman birbirinin yerine kullanılabilir. Özellikle bir mekanın fiziksel olarak "arada" bulunması, onun eşik olarak işlemesi ve eşiksellik deneyimi üretmesiyle aynı şeymiş gibi ele alınabilir (Stevens, 2006). Bu kavramsal karışıklık, arada bulunan her mekana kendiliğinden karşılaşma, dönüşüm ve olasılık üretme gücü atfedilmesine yol açar. Oysa 'arada' bulunmak mekansal bir konumu tanımlarken, bu konumun nasıl işlediği ve deneyimlendiği ilişkisel ve zamansal süreçlere bağlıdır. Dolayısıyla her ara mekan eşik gibi işlemez.

Bu yazıda ara mekan, iki ya da daha fazla mekansal ve toplumsal durumun karşılaşabildiği aralığı ifade etmektedir (van Eyck, 2008; Franck & Stevens, 2006). Eşik ise bu aralığın geçiş, karşılaşma ve müzakere aracılığıyla etkinleşme biçimidir (Stevens, 2006; Stavrides, 2010). Eşiksellik (liminality) ise antropolojide, önceki konumun geride bırakıldığı fakat yeni konumun henüz kesinleşmediği geçici, askıda ve dönüştürücü durumu tanımlar (van Gennep, 1960; Turner, 1969). Mimarlık bağlamında kavram, burada söz konusu işleyişin bedenler, kullanımlar ve anlamlar üzerinde ürettiği geçici ve dönüştürücü deneyimi belirtmek üzere kullanılmaktadır (Banfield, 2022). Bu ayrım, kavramları birbirinden koparmak için değil, ara mekanın hangi ilişkiler içinde eşik niteliği kazandığını ve bu ilişkinin hangi olasılıkları üretebildiğini izlemek için yapılmaktadır.

Ara Mekandan Eşiğe

Van Eyck'in (2008) "aradalık alanı" (in-between realm) düşüncesi, arada bulunmanın tek başına neden yeterli olmadığını açıklamaya yardımcı olur. Aradalık, farklı mekansal ve toplumsal durumlar arasında ilişki kurduğunda mimari bir değer kazanır. Van Eyck, aradalığı söz konusu durumları nötrleştiren bir uzlaşma bölgesi olarak değil, birbirini dışlar gibi görünen olgular arasında karşılıklılığa dayalı bir ilişkilenme biçimi olarak ele alır. İçerisi ile dışarısı, birey ile topluluk ya da açıklık ile kapalılık burada birbirini ortadan kaldırmadan birlikte var olabilir. Buradaki mesele bu ayrımları çözmek değil, aralarında temas ve etkileşim kurulmasını mümkün kılmaktır.

Stavrides (2010), bu ilişkisel bakışı mekansal düzenlemenin ötesine taşıyarak eşiğin toplumsal olarak nasıl üretildiğine odaklanır. Ona göre eşik, yalnızca mimarın biçim verdiği fiziksel bir eleman değil; kullanım, tekrar, karşılaşma ve müzakere aracılığıyla sürekli yeniden kurulan toplumsal bir yapıntıdır. Bu durumda eşiği ortaya çıkaran yalnızca mekanın biçimi değildir. Kullanıcıların eylemleri, karşılaşmaları ve farklılıklarla kurdukları ilişkiler de ara mekanın eşik niteliği kazanmasında belirleyicidir.

Banfield (2022) ise eşikselliği belirli mekanların değişmez bir özelliği gibi ele almanın, kavramı giderek daha geniş bir mekan grubunu niteleyen genel bir etikete dönüştürdüğünü belirtir. Bu nedenle tekil ve sabit "eşiksel mekanları"

(liminal spaces) sınıflandırmak yerine, 'eşikselliğin mekansallıkları'na (spatialities of liminality) odaklanmayı önerir. Bu yaklaşımla birlikte tartışmanın odağı, bir mekanın eşiksel olup olmadığını belirlemekten, eşikselliğin orada hangi ilişkiler, kullanımlar ve zamansal süreçler aracılığıyla üretildiğini anlamaya kayar.

Burada olasılığı belirsizlikle karıştırmamak gerekir. Olasılık, mekanın bütünüyle tanımsız veya sınırsız ölçüde esnek bırakılması anlamına gelmez. Franck ve Stevens'ın (2006) 'gevşek mekan' (loose space) yaklaşımının gösterdiği gibi, farklı kullanımların ortaya çıkması mekanın fiziksel özellikleri kadar kullanıcıların onu sahiplenme, yeniden yorumlama ve dönüştürme pratiklerine de bağlıdır. Başka bir deyişle olasılık, tasarımın yokluğundan değil, mekansal düzenin öngörülmemiş hareketlere, karşılaşmalara ve kullanım biçimlerine cevap verebilme kapasitesinden doğar. Eşiğin dönüştürücü gücü de ara mekanın biçimsiz bırakılmasında değil, tek bir işlevle sınırlandırılmadan farklı kullanımlar ve ilişkiler içinde yeniden tanımlanabilmesinde yatar.

Bu çalışma için seçilen örnekler bu nedenle sabit bir ara mekan tipolojisi kurmak için değil, eşiğin farklı oluş biçimlerini izlemek için yan yana getirilmektedir. Kesik, döküm, hareket, tarihsel katmanlar ve değişken yoğunluklar üzerinden ilerleyen bu örnekler, ara mekanın her defasında başka bir ilişki içinde nasıl olasılık taşıdığını tartışmaktadır.

Kesikle Kurulan Eşik: Gordon Matta-Clark'ın Conical Intersect'i

Gordon Matta-Clark'ın 1970'lerde Anarchitecture tartışmalarıyla birlikte biçimlenen yapı kesileri, mimarlığı tamamlanmış ve kapalı bir nesne olarak değil, kesilerek yeniden okunabilecek maddi ve toplumsal bir düzen olarak ele alır (Lee, 2001; Moure, 2006). Sanatçı, çoğunlukla yıkımı kararlaştırılmış yapıların duvarlarını, döşemelerini ve çatılarını keserek yüzeylerin ardında kalan strüktürü, boşlukları ve geçmiş kullanımların izlerini görünür kılar. 1975 Paris Bienali için gerçekleştirdiği Conical Intersect (Konik Kesişim), bu yaklaşımın en güçlü örneklerinden biridir. Paris'teki Les Halles bölgesinin dönüşümü sırasında yıkılmak üzere olan iki yapının içinden geçen konik kesik, cepheyi, iç duvarları ve döşemeleri yararak birbirinden ayrılmış odaları ve katları beklenmedik görüş hatlarıyla ilişkilendirir. Böylece yapının mevcut hali, yaklaşan yıkımı ve hemen yanındaki Centre Pompidou şantiyesinin temsil ettiği yeni kentsel düzen aynı mekansal çerçevede karşı karşıya gelir.

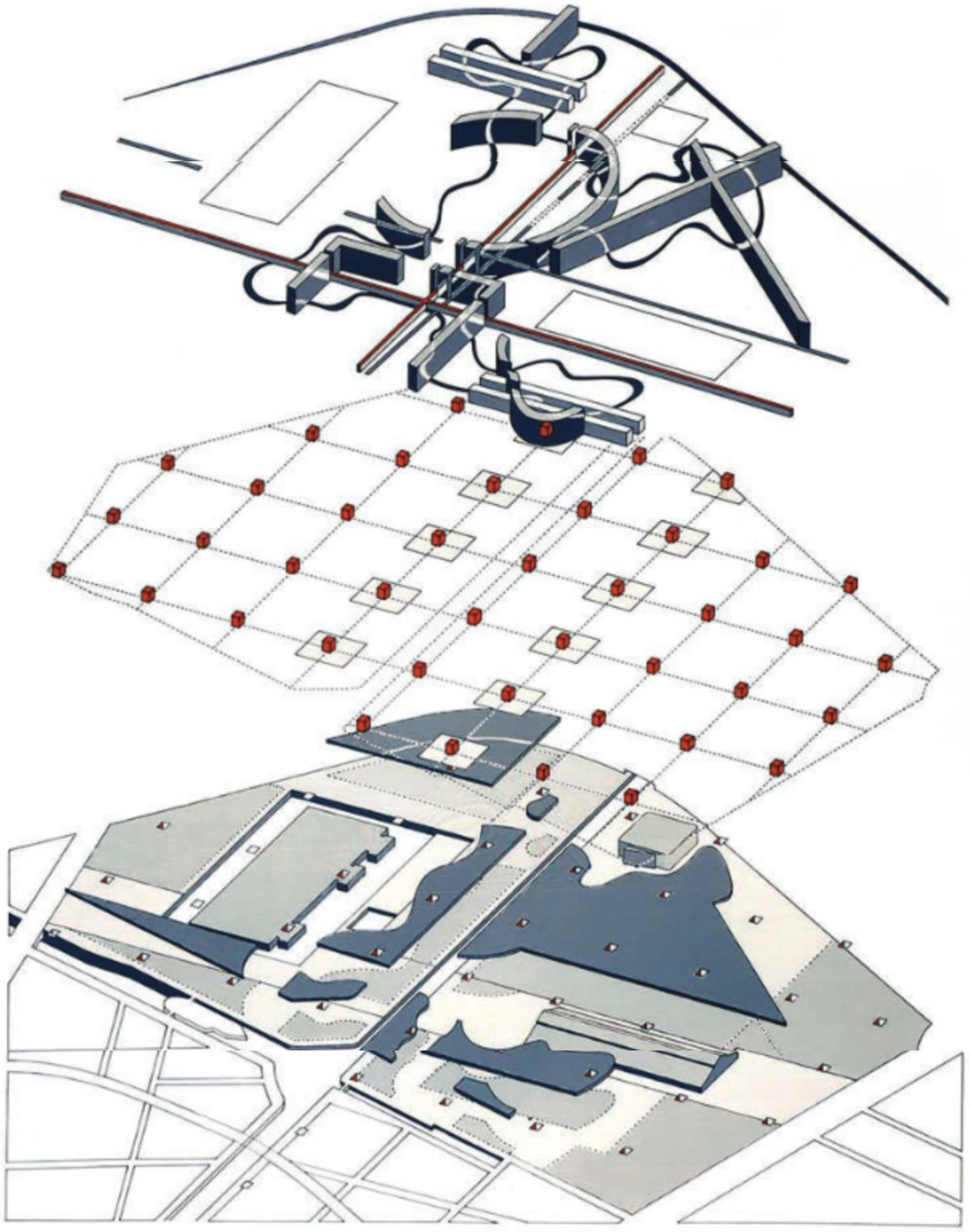
Bu örnekte ara mekan, yapıda

Resim 1. Gordon Matta-Clark, Conical Intersect, 1975, 27-29 rue Beaubourg, Paris. Yıkılmak üzere olan 17. yüzyıl yapılarındaki konik kesik ile yapımı süren Centre Pompidou'nun taşıyıcı sistemi. Görsel: © Estate of Gordon Matta-Clark / Artists Rights Society (ARS), New York.
Image 1. Gordon Matta-Clark, Conical Intersect, 1975, 27-29 rue Beaubourg, Paris. The conical cut through seventeenth-century buildings awaiting demolition, with the structural frame of the Centre Pompidou under construction. Image: © Estate of Gordon Matta-Clark / Artists Rights Society (ARS), New York.

Resim 2. Rachel Whiteread, House, 1993, 193 Grove Road, Bow, Londra. Victoria dönemi sıra evinin iç mekanının tam ölçekli beton dökümü. Fotoğraf: Sue Ormerod; yapıt © Rachel Whiteread.
Image 2. Rachel Whiteread, House, 1993, 193 Grove Road, Bow, London. Full-scale concrete cast of the interior of a Victorian terraced house. Photo: Sue Ormerod; work © Rachel Whiteread.

Şekil 1. Bernard Tschumi, Parc de la Villette, noktalar, çizgiler ve yüzeyler sistemini gösteren patlatılmış aksonometri, 1982. Görsel: © Bernard Tschumi Architects.
Figure 1. Bernard Tschumi, Parc de la Villette, exploded axonometric showing the systems of points, lines and surfaces, 1982. Image: © Bernard Tschumi Architects.

önceden bulunan bir koridor, giriş veya geçit değildir; katı yapı elemanlarının eksiltilmesiyle üretilir. Kesme eylemiyle oluşan boşluk, özel iç mekanı sokağın bakışına sunar; birbirinden ayrılmış katları aynı görüş hattında buluşturur ve eski yapıyı çevresindeki dönüşüm süreciyle ilişkilendirir. Buradaki eşik öncelikle dolaşımsal değil, algısal ve eleştireldir. Beden için güvenli bir geçiş sunmaktan çok, normal koşullarda birbirinden ayrı tutulan durumları aynı anda görünür kılar. Eşiksellik ise yapının bu kararsız halinde ortaya çıkar. Yapı hala ayaktadır, fakat artık bütünlüklü bir konut değildir; henüz ortadan kalkmamıştır, ancak yıkımı çoktan kararlaştırılmıştır. Banfield'ın (2022) yaklaşımıyla bu durum, belirli bir mekana önceden ait eşiksel bir özellik değil; kesme eylemi, bakış ve yaklaşan yıkım arasındaki ilişkilerle üretilen geçici bir mekansallıktır.

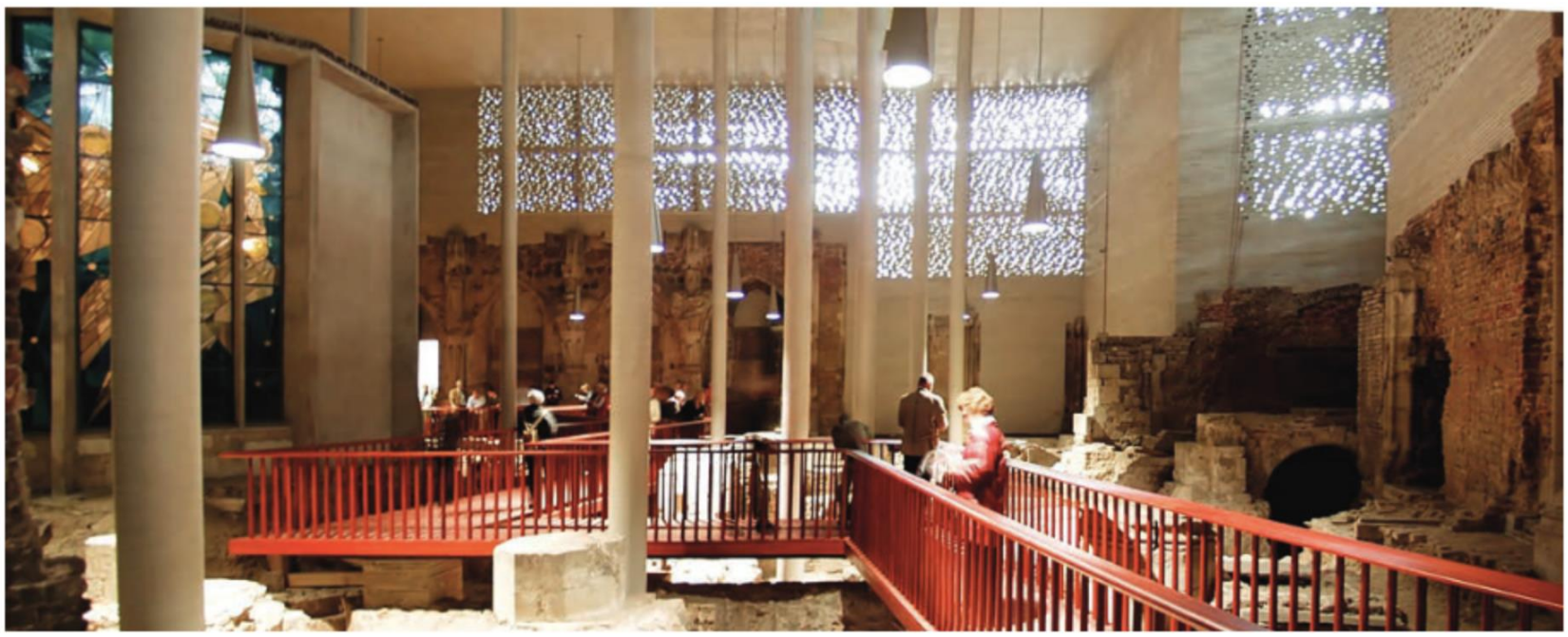
Kesik, yapının gizli strüktürünü açığa çıkarırken hangi yapıların ortadan kalkacağına ve onların yerine nasıl bir kent imgesinin kurulacağına ilişkin kararları da tartışmaya açar. Bu nedenle Matta-Clark'ın oluşturduğu eşik uzlaştırıcı değildir; farklılıkları yumuşatmak yerine eski ile yeni, özel ile kamusal, yapı ile yıkıntı arasındaki çatışmayı görünür tutar. Ara mekanın buradaki olasılığı, esnek bir kullanım ya da yeni bir program üretmekten çok, mimarlığın ve kentsel dönüşümün örttüğü maddi ve politik ilişkileri açığa çıkarabilmesidir.

Boşluğun Katılaştığı Eşik: Rachel Whiteread'in House'u

Rachel Whiteread'in 1993 tarihli House adlı yapıtı, Londra'nın East End bölgesinde yıkılmak üzere olan Victoria dönemi bir sıra evin iç mekanını tam ölçekte betonla kalıplayarak mekan ile bellek arasındaki alışılmış ilişkiyi tersine çevirir. Evin iç yüzeylerine beton uygulanıp dıştaki tuğla kabuk söküldüğünde, bir zamanlar yaşanan hacim katı, sessiz ve hayaletimsi bir kütle olarak ortaya çıkar. Pencere, kapı, şömine ve merdiven izleri artık kullanılabilir öğeler değil, gündelik yaşamın geride bıraktığı negatif kabartılardır. Böylece House, kaybolmuş bir evin görüntüsünü yeniden kurmaktan çok, o evdeki boşluğu maddileştirir. Yokluk, yalnızca hatırlanan değil, karşısında durulan bir varlığa dönüşür (Lingwood, 1995).

Bu örnekte ara mekan, yapının çevresinde kalan fiziksel bir boşlukta değil, artık var olmayan iç mekan ile onun kamusal alandaki maddi karşılığı arasında kurulur. Dökum işlemi içeriyi dışarıya taşırken aynı anda erişilemez hale getirir. İzleyici evi tanır fakat ona giremez; kapı ve pencereleri görür fakat kullanamaz. Buradaki eşik, tanıma ile erişememe arasındaki gerilim üzerinden işler. Eşiksellik ise tanıdık mimari işaretlerin işlevlerini kaybetmesiyle oluşan tekinsiz deneyimde belirginleşir. House ne bütünüyle bir ev ne de yalnızca bir heykel, ne tümüyle mevcut ne de tamamen yitmiştir (Myzelev, 2001).

Bu bakımdan House, Matta-Clark'ın Conical Intersect'iyle hem akraba hem de ters yönlü bir ilişki kurar. Matta-Clark katı yapı elemanlarını eksilterek iç mekanı kamusal bakışa açarken Whiteread, erişilemeyen içi katılaştırır. Biri kütleyi keserek boşluk üretir, diğeri boşluğu doldurarak kütleye dönüştürür; her ikisi de evin korunaklı ve özel bir iç mekan olduğu varsayımını bozar. İki müdahale de gündelik yaşamın saklı izlerini görünür kılar. Ancak Matta-Clark'ın eşiği çatışmayı bir kesit boyunca açığa çıkarırken Whiteread'inki kaybı sessiz ve nüfuz edilemez bir yüzeyde yoğunlaştırır.

Resim 3. Peter Zumthor, Kolumba Müzesi, Köln, 2007. St. Kolumba Kilisesi'nin kalıntıları ile yeni müze yapısı arasında dolaşımı sağlayan yürüme platformları. Fotoğraf: © Raimond Spekking / CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons, 16 Eylül 2007.
Image 3. Peter Zumthor, Kolumba Museum, Cologne, 2007. Walkways carrying circulation between the ruins of St. Kolumba Church and the new museum building. Photo: © Raimond Spekking / CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons, 16 September 2007.

Ara mekanın buradaki olasılığı yeni bir geçiş veya kullanım üretmesinde değil, yokluğun bireysel ve kamusal olarak nasıl deneyimlenebileceğini yeniden kurmasında yatar.

Hareketle Yeniden Yazılan Eşik: Bernard Tschumi'nin Parc de la Villette'i

Bernard Tschumi'nin 1982-1998 yılları arasında Paris'te gerçekleştirilen Parc de la Villette'i, ara mekanın kentsel ölçekte hareket aracılığıyla nasıl eşik olarak etkinleşebileceğini gösterir. Tasarım, dolaşımı tek ve önceden belirlenmiş bir güzergaha bağlamak yerine noktalar, çizgiler ve yüzeylerden oluşan üç bağımsız sistemi üst üste getirir. Noktaları düzenli bir ızgara üzerindeki kırmızı folie'ler, çizgileri yaya aksları ile kıvrımlı gezinti rotaları, yüzeyleri ise etkinlik ve peyzaj alanları oluşturur. Bu sistemlerin bütünüyle örtüşmemesi, parkın farklı güzergah ve kullanımlara uyarlanabilen bir ilişkiler ağı olarak işlemesini sağlar. Folie'ler de bu düzen içinde yalnızca varış noktaları değil, hareketi kesintiye uğratan, yönlendiren ve yeniden çerçeveleyen mekansal işaretlerdir (Tschumi, 1988).

Bu örnekte ara mekan, ızgara, yollar veya yüzeylerden herhangi biriyle özdeşleşmez; bu sistemlerin üst üste gelmesine rağmen tam olarak örtüşmediği kesişme ve ayrışma aralıklarında oluşur. Ancak bu aralıklar yalnızca içlerinden geçildiği için eşik niteliği kazanmaz. Eşik, kullanıcının hareketinin kesintiye uğradığı, yön değiştirdiği veya başka hareketlerle ilişkiye girdiği anlarda etkinleşir. Stavrides'in (2010) yürümeyi ötekilikle kurulan bedensel bir müzakere olarak ele alması, parkın bu niteliğini açıklamak için verimli bir çerçeve sunar. Parkta yürümek, önceden belirlenmiş tek bir rotayı izlemekten çok, farklı hızlara, sapmalara ve karşılaşmalara açık bir hareket biçimine dönüşür. Eşiksellik de parkın değişmez bir özelliği değil, beden ile mekansal düzen arasındaki ilişkinin yeniden kurulduğu anlarda ortaya çıkan geçici bir deneyimdir (Banfield, 2022).

Parkın bu açıklığı, tasarımın geri çekilmesi veya mekanın tümüyle belirsiz bırakılması anlamına gelmez. Aksine ızgara, yollar ve yüzeyler güçlü bir düzen kurar ancak bağımsız sistemlerden hiçbiri diğerlerini bütünüyle belirlemediği için parkın kullanımı önceden tanımlanmış tek bir senaryoyla sınırlandırılmaz. Franck ve Stevens'ın (2006) "gevşek mekan" yaklaşımıyla birlikte düşünüldüğünde, parkın olasılığı biçimsel sınırsızlığından değil, tanımlı bir düzen içinde öngörülmemiş eylemlere cevap verebilmesinden doğar. Parc de la Villette böylece, kullanıcının belirlenmiş güzergahlar içinde kendi rotasını ve geçici mekansal ilişkileri kurabildiği bir kentsel eşik olarak işler.

Zamanların Buluştuğu Eşik: Peter Zumthor'un Kolumba Müzesi

Peter Zumthor'un 2007'de Köln'de tamamlanan Kolumba Müzesi, II. Dünya Savaşı'nda büyük ölçüde yıkılan geç Gotik St. Kolumba Kilisesi'nin kalıntılarını, Gottfried Böhm'ün 1949 tarihli Madonna in the Ruins şapelini ve yeni müze yapısını ortak bir mekansal düzen içinde buluşturur. Yeni yapı, geçmişe ait parçaları yeniden kurmak veya bağımsız nesneler gibi sergilemek yerine, sıcak gri tuğla duvarlar, beton, filtrelenmiş gün ışığı ve kalıntıların üzerinde ilerleyen yürüme platformları aracılığıyla mevcut fragmanların devamı haline gelir (Zumthor, 2008; Kolumba, t.y.). Buradaki ara mekan, eski ile yeninin arasına yerleştirilmiş ayrı bir geçiş hacmi değildir; kalıntılar, yeni strüktür, ışık ve ziyaretçinin hareketi arasında oluşan zamansal ve algısal ilişkiler bütünüdür.

Ara mekan, ziyaretçinin kalıntılar üzerinde ilerlediği, durduğu ve bakışını farklı katmanlara yönelttiği anlarda eşik niteliği kazanır. Kolumba'daki eşik bu nedenle tek bir kapıda veya belirli

Resim 4. Junya Ishigami, KAIT Workshop, Kanagawa Institute of Technology, Atsugi, Japonya, 2008. Tek hacim içinde kolonların, mobilyaların ve kullanımların oluşturduğu değişken çalışma bölgeleri. Fotoğraf: © Rasmus Hjortshøj-COAST. Kaynak: Divisare, 2016.
Image 4. Junya Ishigami, KAIT Workshop, Kanagawa Institute of Technology, Atsugi, Japan, 2008. Variable working zones formed by columns, furniture and uses within a single volume. Photo: © Rasmus Hjortshøj-COAST. Source: Divisare, 2016.

bir geçiş noktasında bulunmaz; eski duvarla yeni tuğlanın birleşiminde, gün ışığının değişen yoğunluğunda ve adımların farklı tarihleri aynı deneyim içinde ilişkilendirmesinde çoğalır. Lefebvre'nin (2017) mekanı ve gündelik hayatı birbirine geçen ritimler üzerinden okuması, bu zamansal işleyişi anlamaya yardımcı olur. Ritim, aynı olanın değişmeden tekrarlanması değil, her tekrarda farklılık üreten bir sürekliliktir. Kolumba da geçmişi dondurmak yerine onu her karşılaşmada yeniden algılanabilir kılar.

Eşiksellik, geçmiş ile şimdinin ziyaretçinin deneyiminde geçici olarak birlikte algılandığı bu anlarda ortaya çıkar (Banfield, 2022). Buradaki dönüşüm, bir durumun diğerinin yerini almasından değil, farklı zamanların birbirini silmeden yakınlaşmasından doğar. Bu birliktelik kendiliğinden oluşmaz; mevcut parçaları koruyarak yeni yapının içinde yaşatmaya yönelik bilinçli ve sürdürülen bir mimari kararla kurulur. Kolumba'nın sunduğu olasılık da programatik belirsizlikten çok, maddi ve zamansal katmanların her geçişte yeniden ilişkilendirilebilmesinde belirir. Böylece müze, eski ile yeni arasında duran sabit bir ara bölge olmaktan çıkarak farklı zamanları birbirine açan bir eşiğe dönüşür.

İlişkilerle Çoğalan Eşik: Junya Ishigami'nin KAIT Workshop'u

Junya Ishigami'nin 2008'de Kanagawa Institute of Technology kampüsünde tamamlanan KAIT Workshop'u, yaklaşık 2.000 metrekarelik tek bir hacim içinde çeşitli üretim faaliyetlerini bölücü duvarlar olmadan bir araya getirir. Mekansal düzen, farklı kesit ve yönlere sahip 305 çelik kolonun oluşturduğu değişken yoğunluklarla biçimlenir (Ishigami, 2008; Kanagawa Institute of Technology, t.y.). Kolonların yanı sıra mobilyalar, üretim araçları, bitkiler ve kullanıcılar çalışma, geçiş veya toplanma amacıyla kullanılabilen bölgeler oluşturur ancak bunları kalıcı sınırlarla birbirinden ayırmaz. Buradaki ara mekan, iki tanımlı bölüm arasında kalan ayrı bir geçiş hacmi değildir; kolonların sabit ancak birbirinden farklı aralıkları ile diğer öğelerin değişken yerleşimleri arasında beliren ilişkisel bir örüntüdür.

Ara mekan, yalnızca kullanıcıların içinden geçmesiyle değil, mekansal düzenin hareket ve kullanım aracılığıyla yeniden yorumlandığı anlarda eşik olarak etkinleşir. Geçiş için kullanılan bir güzergahın çalışma alanına dönüşmesi, bireysel bir etkinliğin ortak üretime açılması veya hareketin geçici bir karşılaşma çevresinde yoğunlaşması, sınırları fiziksel olarak çizilmemiş bölgeleri belirginleştirir. Kullanıcı burada önceden tanımlanmış bir sınırı geçmekten çok, etkinliğinin nerede başlayıp sona ereceğini hareketi ve diğer kullanıcıların varlığıyla birlikte yeniden belirler. Banfield'ın (2022) yaklaşımıyla bu geçici tanımlamalar, eşikselliğin yapı içinde farklı kullanımlar, hareketler ve karşılaşmalar aracılığıyla üretilen mekansallıklarıdır.

KAIT'in açıklığı, nötr veya bütünüyle tanımsız bir iç mekan oluşturmasından değil, kolonların, şeffaf çeperin, mobilyaların ve üretim donatılarının kurduğu belirgin düzene rağmen mekanın tek bir kullanım senaryosuna göre bölünmemesinden kaynaklanır. KAIT'in sunduğu olasılık, mekanın her şey olabilmesi değil, farklı ölçekteki faaliyetlerin kalıcı sınırlarla birbirinden koparılmadan yer değiştirebilmesi, yakınlaşabilmesi ve yeni birliktelikler oluşturabilmesidir. Böylece ara mekan, ilişkilerin içinde kurulup dağılan eşiklerin yapının bütününe yayıldığı ortak bir üretim alanına dönüşür.

Sonuç

Bu örnekler birlikte düşünüldüğünde, ara mekanın mimari değeri yalnızca biçimi ve konumuyla değil, farklı durumlar arasında kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin kullanım, deneyim ve anlamı dönüştürme potansiyeliyle değerlendirilebilir. Olasılık, ara mekana önceden verilmiş bir özellik değildir; bedenlerin, eylemlerin ve zamanların mekansal düzenle etkileşimi içinde ortaya çıkar. Ara mekan, farklı durumların geçiş, karşılaşma ve müzakere aracılığıyla birbirini yeniden tanımlamasına imkan

verdiğinde eşik niteliği kazanır.

Ancak ara mekanın farklı kullanımlara ve ilişkilere açık olması, onun kendiliğinden eşitlikçi veya özgürleştirici olduğu anlamına gelmez. Aynı mekansal düzen karşılaşma kadar dışlamayı, beklenmedik kullanım kadar denetimi de destekleyebilir. Bu nedenle ara mekanı yalnızca sunduğu olasılıklar üzerinden değil, bu olasılıklara kimlerin erişebildiği, mekanı değiştirme hakkının kimde bulunduğu ve söz konusu imkanların hangi kararlarla süreklilik kazanabildiği üzerinden de değerlendirmek gerekir (Stavrides, 2010; Banfield, 2022).

Olasılıklar mimarlığı, ara mekanı belirsiz bırakmak değil, farklı kullanım ve anlamların zaman içindeki değişimine yer veren bir düzen tasarlamaktır. Ara mekan böylece iki tanımlı durum arasında kalan ikincil bir boşluk olmaktan çıkar; bu durumların birbirini yeniden tanımlayabildiği bir eşiğe dönüşür. Bu bağlamda mimarlık, tamamlanmış mekanlar üretme sanatından çok, sürekli yeniden kurulan eşiklerin koreografisi olarak düşünülebilir.

Kaynaklar

- Banfield, J. (2022). From liminal spaces to the spatialities of liminality. Area, 54(4), 610-617. (https://doi.org/10.1111/area.12791).
- Divisare. (2016, 14 Temmuz). KAIT Workshop [Fotoğraf dizisi; fotoğraflar Rasmus Hjortshøj-COAST]. (https://divisare.com/projects/322287-junya-ishigami-associates-rasmus-hjortshoj-coast-kait-workshop).
- Franck, K. A. & Stevens, Q. (Eds.). (2006). Loose space: Possibility and diversity in urban life. Routledge.
- Ishigami, J. (2008). Junya Ishigami: Small images. INAX Publishing.
- Kanagawa Institute of Technology. (t.y.). About KAIT Workshop. 2 Eylül 2026 tarihinde (https://en.kait.jp/facilities/kait-workshop.html) adresinden erişildi.
- Kolumba. (t.y.). Project: Kolumba - Art Museum of the Archdiocese of Cologne (1997-2007). 2 Eylül 2026 tarihinde (https://kolumba.de/index.php?language=en&cat=14&art=61) adresinden erişildi.
- Lee, P. M. (2001). Object to be destroyed: The work of Gordon Matta-Clark. The MIT Press.
- Lefebvre, H. (2017). Ritimanaliz: Mekan, zaman ve gündelik hayat (A. L. Batur, Çev.). Sel Yayıncılık.
- Lingwood, J. (Ed.). (1995). Rachel Whiteread: House. Phaidon Press, in association with Artangel.
- Moure, G. (Ed.). (2006). Gordon Matta-Clark: Works and collected writings. Ediciones Polígrafa.
- Myzelev, A. (2001). The uncanny memories of architecture: Architectural works by Rebecca Horn and Rachel Whiteread. Athanor, 19, 59-65.
- Stavrides, S. (2010). Towards the city of thresholds. Professional Dreamers.
- Stevens, Q. (2006). Betwixt and between: Building thresholds, liminality and public space. K. A. Franck ve Q. Stevens (Eds.), Loose space: Possibility and diversity in urban life içinde (ss. 73-92). Routledge.
- Tschumi, B. (1988). Cinegram folie: Le Parc de la Villette. Princeton Architectural Press.
- Turner, V. (1969). The ritual process: Structure and anti-structure. Aldine Publishing Company.
- Van Eyck, A. (2008). The child, the city and the artist: An essay on architecture - The in-between realm (V. Ligtelijn & F. Strauven, Eds.). SUN.
- Van Gennep, A. (1960). The rites of passage (M. B. Vizedom & G. L. Caffee, Çev.). University of Chicago Press.
- Zumthor, P. (2008). Kolumba, Art Museum of the Cologne Archdiocese. a+u: Architecture and Urbanism, 451, 38-59.

***Ceren Boğaç, Prof. Dr.**
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Bölümü.

Choreographies of the In-Between

CEREN BOĞAÇ

» This article examines the relationship among in-between space, threshold, and liminality, based on the premise that architecture is produced within defined spaces and between them. Because these concepts are sometimes used interchangeably in architectural discourse, the study distinguishes among them. It defines in-between space as the interval in which spatial and social conditions can meet; threshold as the way this interval becomes active through passage, encounter, and negotiation; and liminality as the temporary and transformative experience produced by this activation. This framework rests on two arguments: not every in-between space operates as a threshold, and architectural possibility does not arise from formal indeterminacy alone. Gordon Matta-Clark's Conical Intersect, Rachel Whiteread's House, Bernard Tschumi's Parc de la Villette, Peter Zumthor's Kolumba Museum, and Junya Ishigami's KAIT Workshop are examined through this conceptual distinction. The cases demonstrate how cutting, solidifying a void, superimposing independent systems, holding together layers from different periods, and creating variable densities can produce distinct threshold experiences. In these works, threshold appears not as a fixed line or predetermined point of passage, but as a relational event revealed through vision, intensified by memory, rewritten by movement, multiplied over time, and dispersed through use. The comparison shows how architectural form and lived experience jointly produce possibility. The potential of in-between space arises neither from unlimited flexibility nor from leaving spatial organization undefined, but from enabling different bodies, uses, meanings, and temporalities to enter into relation without being reduced to a single outcome. Openness, however, is not inherently egalitarian or emancipatory; it may support exclusion as well as encounter, and control as well as unanticipated use. The role of design is therefore to establish and sustain a material and social order that accommodates changes in use and meaning while allowing relationships to be renegotiated over time•